UNIVERSITY OF MARYLAND
DEPARTMENT OF HISTORY

2115 Francis Scott Key Hall
College Park, MD 20742-7315
301.405.4263 TEL 301.314.9399 FAX

Review of the Dissertation by Yerkin Imangazievich Stamshalov, "Migration in the South-Eastern Region of Kazakhstan: History and Lessons (1918-1936)"
September 2, 2025

Mr. Stamshalov's dissertation presents a detailed and highly original account of migration from South-Eastern Kazakhstan during a particularly formative period in the history of Soviet Kazakhstan. Focusing primarily on two regions, Zhetysu (Semirechie) and Semipalatinsk, he details the movement of people across national, republican and regional borders in this tumultuous era. From South-Eastern Kazakhstan, migrants fled to Xinjiang (China). They also fled to a neighboring republic, Kyrgyzstan, as well as within Kazakhstan itself to different regions of the republic.

As Mr. Stamshalov demonstrates, this population movement was prompted by civil war, as well as the policies of the new Soviet state including collectivization and the forced sedenterization of nomadic peoples. Migrants themselves also played an important role in determining their own fate. Both the civil war period and the period of collectivization were accompanied by hunger and famine. Migrants fled to find better living conditions or, alternately, to seek refuge and plot reprisals against the Soviet state. In this sense, Mr. Stamshalov's dissertation is not just a history of migration. It also provides important insights into how many Kazakhs resisted the Soviet state's most draconian policies.

The dissertation proceeds chronologically through the topic of migration. The first section of the dissertation focuses on the causes and consequences of refugee movement in South-Eastern Kazakhstan in the period 1918-1926. This period is primarily a history of Kazakh flight to Xinjiang (China), and Mr. Stamshalov illustrates how a variety of institutions, including the Provisional Government of Russia, as well as the Central Executive Committee of the Turkestan ASSR, became involved in the work of assisting and repatriating refugees from this region. In this period, Xinjiang was ruled by a succession of warlords, who often chose to ally the region more closely with the Russian empire/Soviet state than Republican China. Mr. Stamshalov's work then is not simply about migration. Rather, it also provides scholars with important insights into foreign affairs. It charts the evolving relationship between the authorities in Xinjiang and the authorities in the Soviet Union in this period, as they debated the fate of migrants from Kazakhstan.

The second section of the dissertation focuses on the period 1926-1933 when the Soviet state's increasingly radical inventions, like changes in land management systems, collectivization and sedentarization, began to fundamentally alter the nature of Kazakh nomadic life. These policies led many Kazakhs to flee, both within the republic itself, as well as to a neighboring republic Kyrgyzstan that did not experience the same level of repression. Cross-border flight to Xinjiang continued as well, and the author compares the fate of the two groups (those who fled to Xinjiang vs. those to fled to Xinjiang).

The final section of the dissertation focuses on the period 1933-1936. Here, Mr. Stamshalov focuses on the social consequences of this groundswell of migration. He details the demographic and societal consequences (like the growth of orphaned children). He also details the efforts of Soviet authorities to return some of these refugees to Kazakhstan.

Mr. Stamshalov's dissertation is based upon impressive and very thorough research in three countries, Kazakhstan, the Russian Federation and the Kyrgyz Republic. He has worked with the major repositories in each country (including, notably, the secret police archives in Kazakhstan), as well as a variety of smaller regional archives that are often little used by scholars. The source base alone makes this dissertation an outstanding contribution to the scholarly literature.

More broadly, I see this dissertation as a very valuable contribution. It contributes to multiple areas of research, including migration studies, border studies, the history of foreign affairs, as well as the study of rural resistance during the Soviet era. In Western scholarship, most scholars of Soviet history who write about the interwar period (the period the study from roughly 1917-1939) have concentrated their analysis of migration on the Soviet Union's west. Very little is known about the population movement experienced in the Soviet east during the same time period, as well as how this movement might have affected relations with Republican China. I commend the author for producing this important study.

I believe the author's work is worthy of the PhD, and I hope that more of the author's scholarship will soon be widely available to scholars outside of Kazakhstan.

Sarah Cameron
Associate Professor of History
University of Maryland, College Park

МЭРИЛЕНД УНИВЕРСИТЕТІ

ТАРИХ ФАКУЛЬТЕТІ

2115 Фрэнсис-Скотт-Ки-Холл
Колледж-Парк, Мэриленд 20742-7315
Телефон: 301-405-4263
Факс: 301-314-9399

Еркін Иманғазыұлы Стамшаловтың «Қазақстанның оңтүстік-шығыс өңіріндегі көші-қон: тарихы мен сабақтары (1918-1936 жж.)» диссертациясына рецензия
2025 жылғы 02 қыркүйек

Стамшалов мырза өзінің диссертациясында Кеңестік Қазақстанның қалыптасуының ерекше маңызды кезеңінде Оңтүстік-Шығыс Қазақстаннан көші-қон туралы толық және өте ерекше есеп ұсынады. Жетісу (Жетісу) және Семей қалаларының екі өңіріне баса назар аудара отырып, автор осы аласапыран дәуірде адамдардың ұлттық, республикалық және өңірлік шекаралар арқылы қозғалысын толық сипаттайды. Оңтүстік-Шығыс Қазақстаннан көшіп-қонушылар (мигранттар) Шыңжаңға (Қытай) қашып кетті. Сондай-ақ олар көршілес Қырғызстан Республикасына және Қазақстанның өз аумағындағы түрлі өңірлерге қашып кетті.

Стамшалов мырза көрсеткендей, халықтың қоныс аударуына азамат соғысы, сондай-ақ жаңа кеңес мемлекетінің саясаты, соның ішінде ұжымдастыру мен көшпелі халықтарды күштеп отырықшыландыру себеп болды. Көшіп-қонушылардың өздері де тағдырларын анықтауда маңызды рөл атқарды. Азамат соғысы да, ұжымдастыру кезеңі де жаппай ашаршылықпен қатар жүрді. Көшіп-қонушылар ең жақсы өмір сүру жағдайларын іздеп немесе кеңес мемлекетіне қарсы әрекеттерді дайындау үшін пана іздеп қашып кетті. Осыған байланысты Стамшалов мырзаның диссертациясы көші-қон тарихы ғана емес, сонымен қатар кеңес мемлекетінің ең қатыгез саясатына қанша қазақтың қарсылық көрсеткені туралы маңызды ақпарат береді.

Диссертация көші-қон тақырыбына арналған және хронологиялық тәртіпте құрылған. Диссертацияның бірінші бөлімі 1918-1926 жылдар кезеңінде Оңтүстік-Шығыс Қазақстанда босқындардың қоныс аударуының себептері мен салдарына арналған. Бұл кезең, ең алдымен, қазақтардың Шыңжаңға (Қытай) қашу тарихын көрсетеді және Стамшалов мырза Ресейдің Уақытша үкіметін, сондай-ақ Түркістан АКСР Орталық атқару комитетін қоса алғанда, әртүрлі мекемелердің осы аймақтағы босқындарға көмек көрсету және оларды репатриациялау жұмыстарына қалай қатысқанын суреттейді. Бұл кезеңде Шыңжаңды кезекті әскери билеушілер басқарды, олар көбінесе Республикалық Қытаймен емес, Ресей империясымен/Кеңес мемлекетімен тығыз ынтымақтастықты жөн көрді. Осылайша, Стамшалов мырзаның жұмысы тек көші-қонға ғана арналмаған. Ол сонымен қатар ғалымдарға халықаралық қатынастар туралы маңызды ақпарат береді. Онда Қазақстаннан келген көш-қонушылардың тағдырын талқылау кезеңінде Шыңжаң билігі мен Кеңес Одағы билігі арасындағы қатынастардың дамуы туралы айтылады.

Диссертацияның екінші бөлімі кеңес мемлекетінің жерге орналастыру жүйесіндегі өзгерістер, ұжымдастыру және отырықшы өмір салтына көшу сияқты түбегейлі жаңашылдықтары қазақтардың көшпелі өмірінің сипатын түбегейлі өзгерте бастаған 1926-1933 жылдар кезеңіне арналған. Бұл саясат республиканың өзінде де, мұндай қуғын-сүргінге ұшырамаған көршілес Қырғызстан республикасына да қазақтардың мәжбүрлі түрде қашуына әкелді. Шыңжаңға трансшекаралық қашу да жалғасты және автор екі топтың (Шыңжаңға қашқандар, Шыңжаңнан қашқандар) тағдырын салыстырады.

Диссертацияның соңғы бөлімі 1933-1936 жылдар кезеңіне арналған. Онда Стамшалов мырза осы көші-қонның өсуінің әлеуметтік салдарына баса назар аударады. Автор демографиялық және әлеуметтік зардаптарды (мысалы, жетімдер санының артуы), сондай-ақ кеңес өкіметінің бұл босқындардың бір бөлігін Қазақстанға қайтару әрекеттерін жан-жақты сипаттайды.

Стамшалов мырзаның диссертациясы үш елде: Қазақстанда, Ресей Федерациясында және Қырғыз Республикасында жүргізілген әсерлі және өте мұқият зерттеулерге негізделген. Автор әр елдегі ең ірі репозиторийлермен (атап айтқанда, Қазақстанның құпия полициясының мұрағатын қоса алғанда), сондай-ақ мамандар жиі қолданбайтын бірқатар шағын аймақтық мұрағаттармен жұмыс істеді. Дереккөз базасының өзі бұл диссертацияны ғылыми әдебиетке көрнекті үлес қосады.

Мен, кең мағынада бұл диссертацияны ерекше құнды үлес ретінде қарастырамын. Ол әртүрлі зерттеу салаларына, соның ішінде көші-қон, шекаралық зерттеулерге, халықаралық қатынастар тарихына, сондай-ақ кеңес дәуіріндегі ауыл тұрғындарының қарсылығын зерттеуге үлес қосады. Соғыс аралық кезеңі туралы жазатын (шамамен 1917-1939 жылдар) кеңес тарихының зерттеушілерінің көпшілігі Батыс ғылыми еңбектерінде Кеңес Одағының батысындағы көші-қон туралы талдауларға бағыттады. Сол уақыт аралығында Кеңес Одағының шығысындағы халықтың қоныс аударуы, сондай-ақ бұл қоныс аудару республикалық Қытаймен қарым-қатынасқа қалай әсер еткені туралы өте аз мәлімет бар. Авторға осы маңызды зерттеуді дайындағаны үшін алғысымды білдіремін.

Жазушының еңбегі докторлық дәрежесіне лайық деп есептеймін және жақын арада автордың ғылыми еңбектерінің көпшілігі Қазақстаннан тыс ғалымдарға кеңінен қолжетімді болады деп сенемін.

/қолы/
Сара Кэмерон
Тарих адъюнкт-профессоры
Мэриленд университеті, Колледж-Парк